

Dostęp do wymiaru sprawiedliwości
Zakres i standard kontroli sądowej: prawo UE i prawo polskie

ERA - warsztaty, Warszawa, Naczelny Sąd Administracyjny
12 października 2023

Mariusz Baran
Centrum Prawa Ochrony Środowiska
Uniwersytet Jagielloński

- (1) Wprowadzenie
- (2) Podstawy kontroli sądowej
- (3) Intensywność kontroli sądowej
- (4) Orzecznictwo TSUE

(1) Wprowadzenie

System sadowniczy Unii jako
gwarancja autonomii porzadku
prawnego Unii i „zapewnienia
spójności i jednolitego charakteru
wykładni prawa Unii”

Opinia Rzecznika Generalnego
Yves'a Bota przedstawiona w dniu
29.01.2019 r., Opinia 1/17

W ramach systemu sadowniczego Unii jako gwarancji autonomii porzadku prawnego Unii i „zapewnienia spójności i jednolitego charakteru wykładni prawa Unii”:

„(...) **zapewnienie pełnego stosowania prawa Unii we wszystkich państwach** członkowskich, jak również ochrony sądowej praw, jakie podmioty prawa wywodzą z prawa Unii” **należy do sądów krajowych i Trybunału;**

„zapewnienie poszanowania prawa w wykładni i stosowaniu traktatów”, zgodnie z art. 19 ust. 1 TUE powierzone zostało Trybunałowi i realizowane jest przez enumeratywnie określone kompetencje TSUE (art. 19 ust. TUE) i zasadę „wyłącznej właściwości Trybunału do dokonywania ostatecznej wykładni prawa Unii”, **przy czym zobowiązanie to Trybunał dzieli z sądami krajowymi, które ustanawiają środki niezbędne do zapewnienia skutecznej ochrony prawnej w dziedzinach objętych prawem Unii** (art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE);

„kluczowym elementem tak ukształtowanego systemu sadowniczego jest procedura odesłania prejudycjalnego przewidziana w art. 267 TFUE, która **ustanawiając dialog między poszczególnymi sądami, zwłaszcza między Trybunałem a sądami państw członkowskich**, ma na celu zapewnienie jednolitej wykładni prawa Unii [...], umożliwiając tym samym zapewnienie jego spójności, pełnej skuteczności i autonomii oraz wreszcie szczególnego charakteru prawa ustanowionego w traktatach”.

Dialog między Trybunałem
a sądami państw
członkowskich (pytania
prejudycjalne)

„Dzięki dialogowi nawiązanemu między sądami, po kolei zostały opracowane podstawowe cechy nowego prawodawstwa, takie jak: bezpośrednie stosowanie, pierwszeństwo, odpowiedzialność, **skuteczność**, równoważność i wiele innych zasad formujących system prawny Unii Europejskiej”.
(pkt 30 opinii)

➤ **efektywność jest zasadą we wszystkich aspektach wdrażania prawa UE przez państwa członkowskie** (wdrożenia legislacyjne, stosowanie administracyjne i jurysdykcyjne); ma zastosowanie do wszystkich organów państwa wykonujących prawo UE, zarówno legislatury, sądownictwa, jak i administracji krajowej

➤ **bezpośredni skutek i pierwszeństwo prawa UE**, są motywowane zasadą efektywności i służą skutecznemu wykonaniu prawa UE

➤ potrzebą zapewnienia efektywności przepisów UE motywowany jest także nakaz **prounijnej wykładni prawa krajowego** (zwanej także skutkiem pośrednim norm unijnych)

Dostęp do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska jest nieodłączną częścią unijnego prawa ochrony środowiska i opiera się na:

- podstawowych zasadach prawa UE zawartych w unijnych traktatach oraz KPP (efektywna ochrona prawna)
- konwencji z Aarhus
- prawodawstwie pochodnym
- standardzie ukształtowanym przez orzecznictwo TSUE

Dostęp do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska jest:

- 1) nieodłączną częścią unijnego prawa ochrony środowiska i
- 2) opiera się na podstawowych zasadach prawa unijnego wynikających z prawa pierwotnego (traktaty, Karta praw podstawowych oraz zasady ogólne), a także regulacjach prawa pochodnego (umowach międzynarodowych oraz pozostałych aktach prawa pochodnego z obszaru polityki środowiska) oraz orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości kształtującym unijne standardy w zakresie dostępu do wymiaru sprawiedliwości w tym obszarze,

Należy dokonać rozróżniania:

- po pierwsze, **obszaru regulacji, który poprzez przepisy prawa pochodnego jest w tym zakresie zharmonizowany** (rola i znaczenie konwencji z Aarhus (KA), której stroną są wszystkie państwa członkowskie oraz sama Unia Europejska, oraz
- po drugie, **pozostałego obszaru, który nie jest harmonizowany poprzez przepisy prawa pochodnego** (regulacje proceduralne w poszczególnych państwach członkowskich w odniesieniu do dostępu drogi sądowej znacznie się od siebie różnią)

Pomimo braku ogólnounijnej dyrektywy horyzontalnej, która kompleksowo regulowałaby kwestie dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących ochrony środowiska, w praktyce, rolę harmonizacji tego standardu pełni orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości, które de facto ustala i kształtuje ten standard poprzez kolejne wyroki. Ewolucję tego standardu można wyraźnie zaobserwować, analizując orzecznictwo z ostatnich lat. Chociaż mało się zmieniło w tekście prawnym, to wyroki TSUE kreatywnie interpretują i rozwijają standard dostępu do sądu oraz efektywnej ochrony sądowej. Standard unijny w tej kwestii, jak obecnie można go zidentyfikować, jest znacznie bardziej rozwinięty niż jeszcze kilkanaście lat temu, głównie dzięki orzecznictwu. Nie należy ograniczać się jedynie do analizy harmonizacji poprzez prawo pisane, ale również uwzględniać wypracowane przez TSUE standardy dostępu do sądu. Komisja Europejska rozważa dodanie do dyrektyw sektorowych postanowień dotyczących dostępu do sądu, zgodnie z kierunkiem obranym przez Europejski Zielony Ład. Dodatkowo, wprowadzane zmiany do prawa pisemnego często są kodyfikacją tego, co już wypracowało orzecznictwo TSUE, co pokazuje wzajemne powiązanie tych dwóch aspektów. Wynika stąd, że pomimo braku wyraźnej

regulacji w niektórych obszarach prawa unijnego, państwa członkowskie nie mają całkowitej swobody w kształtowaniu standardów dotyczących dostępu do wymiaru sprawiedliwości, ponieważ istnieją ogólne reguły wynikające z orzecznictwa TSUE oraz standardów unijnych.

KA zakłada, że w niektórych przypadkach (w pewnych kategoriach spraw środowiskowych) osoby fizyczne i prawne (takie jak organizacje pozarządowe) mają prawo do wniesienia sprawy do sądu lub innego bezstronnego organu w celu dokonania oceny działań lub zaniechań organów publicznych lub podmiotów prywatnych.

Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości kształtuje unijny standard w zakresie dostępu do wymiaru sprawiedliwości w dziedzinie środowiska

- zarówno w odniesieniu do materii wchodzącej w zakres zharmonizowanego prawa pochodnego (dyrektyw),
- jak i – co również istotne – materii nieobjętej (będącej poza) zakresem harmonizacji unijnym prawem pozytywnym

Pomimo braku ogólnounijnej dyrektywy horyzontalnej, która kompleksowo regulowałaby kwestie dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących ochrony środowiska,

w praktyce, rolę harmonizacji tego standardu pełni orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości, które de facto ustala i kształtuje ten

standard poprzez kolejne wyroki. Ewolucję tego standardu można wyraźnie zaobserwować, analizując orzecznictwo z ostatnich lat. Chociaż mało się zmieniło w tekście prawnym,

to wyroki TSUE kreatywnie interpretują i rozwijają standard dostępu do sądu oraz efektywnej ochrony sądowej. Standard unijny w tej kwestii,

jak obecnie można go zidentyfikować,

jest znacznie bardziej rozwinięty niż jeszcze kilkanaście lat temu, głównie dzięki orzecznictwu.

Nie należy ograniczać się jedynie do analizy harmonizacji poprzez prawo pisane, ale również uwzględniać wypracowane przez TSUE standardy dostępu do sądu. Komisja Europejska rozważa dodanie do dyrektyw sektorowych postanowień dotyczących dostępu do sądu, zgodnie z kierunkiem obranym przez Europejski Zielony Ład. Dodatkowo, wprowadzane zmiany do prawa pisemnego często są kodyfikacją tego, co już wypracowało orzecznictwo TSUE,

co pokazuje wzajemne powiązanie tych dwóch aspektów. Wynika stąd, że pomimo braku wyraźnej regulacji w niektórych obszarach prawa unijnego, państwa członkowskie nie mają całkowitej swobody w kształtowaniu standardów dotyczących dostępu do wymiaru sprawiedliwości, ponieważ istnieją ogólne reguły wynikające z orzecznictwa TS UE oraz standardów unijnych.

Sądy „są sądami «powszechnymi» w odniesieniu do wdrażania prawa UE do systemów prawnych państw członkowskich”

W odniesieniu do dostępu do sądu (efektywnej ochrony prawnej) w sprawach środowiska, wskazać należy:

- po pierwsze – państwa członkowskie zachowują swobodę w zakresie regulacji proceduralnych, które służą egzekwowaniu unijnego prawa ([zasada autonomii proceduralnej](#)),
- po drugie – [uwarunkowania proceduralne działania sądów krajowych](#),

Zgodnie z zasadą autonomii proceduralnej dostęp do sądu w sprawach środowiskowych jest realizowany w ramach wymogów wynikających z krajowych procedur, z zastrzeżeniem, iż utrwalone orzecznictwo TSUE ukształtowało zasady takie jak:

- [zasada równoważności i skuteczności](#) oraz
- [efektywnej ochrony prawnej](#) – które stanowią kryteria oceny zgodności z prawem unijnym (standard unijny) rozwiązań krajowych w zakresie kształtowania prawa do sądu

W kontekście funkcjonowania organów administracji i sądów w państwach członkowskich Unii Europejskiej, orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości oraz przepisy prawa unijnego nakładają pewne standardy i wymogi, które muszą być uwzględniane w ramach zasady autonomii procedur. Chociaż organy krajowe mają pewną swobodę w kształtowaniu swoich procedur na podstawie prawa krajowego, to jednak prawo unijne wprowadza dodatkowe standardy mające na celu zapewnienie efektywnego stosowania rozwiązań unijnych. Te standardy obejmują zasadę równowagi, skuteczności oraz efektywnej ochrony sądowej.

W praktyce, orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości wypracowuje standardy interpretacji, które mogą różnić się od tradycyjnych rozwiązań proceduralnych stosowanych w poszczególnych państwach członkowskich.

W przypadku, gdy organy administracji lub sądy naruszają te standardy, mogą być zmuszone do zmiany swoich praktyk w celu zapewnienia zgodności z wymogami prawa unijnego.

Analiza przykładów pokazuje, że nie zawsze klasyczne rozumienie procedur administracyjnych jest zgodne z standardami unijnymi. Sądy administracyjne, na przykład w sprawach środowiskowych, często muszą dostosować swoje interpretacje i praktyki do wy

mogów wynikających z prawa unijnego,
co może prowadzić do modyfikacji tradycyjnych rozwiązań proceduralnych.

Warto zastanowić się, czy konwencjonalne rozumienie pewnych pojęć, takich jak "interes prawny", nadal jest zgodne z wymogami prawa unijnego, zwłaszcza w kontekście rozwijających się standardów efektywnej ochrony sądowej. Zdaje się, że dotychczas niewiele uwagi poświęcono temu zagadnieniu w kontekście obowiązującego prawa unijnego, jednakże w kontekście coraz szerszego stosowania prawa unijnego przez organy krajowe, może to być istotna kwestia do rozważenia.

(2) Podstawy kontroli sądowej

Charakter Konwencji z Aarhus:

Right-based approach

Integrowanie praw człowieka z
kwestiami środowiskowymi

(I. Przybojewska, Trzeci filar ...)

„Konwencja z Aarhus, ustanawiając szereg obowiązków jej stron wobec społeczeństwa, zbliża się tym samym swoim charakterem do umów międzynarodowych, których przedmiotem były prawa człowieka, a oddala od tej przeważającej większości traktatów międzynarodowych, w ramach których adresatami i posiadaczami praw są państwa-sygnatariusze, nie zaś jednostki” (I. Przybojewska, Trzeci filar

➤ „**Spółeczeństwo**” oznacza jedną lub więcej osób fizycznych lub prawnych oraz, zgodnie z krajowym ustawodawstwem lub praktyką, ich stowarzyszenia, organizacje lub grupy” (art. 2 ust. 4 KA)

➤ „**Zainteresowana społeczność**” oznacza część społeczeństwa, która **jest lub może być dotknięta skutkami lub ma interes w podejmowanej decyzji** dotyczącej środowiska; dla potrzeb niniejszej definicji **organizacje pozarządowe działające na rzecz ochrony środowiska i spełniające wymagania przewidziane w prawie krajowym uważa się za posiadające interes w tym zakresie**” (art. 2 ust. 5 KA)

➤ **Szczególna rola organizacji ekologicznych**

„skuteczne mechanizmy prawne powinny być dostępne dla społeczeństwa, w tym dla organizacji społecznych, tak aby chronione były jego słuszne interesy, a prawo egzekwowane” (preambuła)

**Trzy filary konwencji z
Aarhus**

- powszechne prawo dostępu do informacji dotyczących środowiska (realizowane w dwóch trybach)
- prawo społeczeństwa udziału w postępowaniach środowiskowych:
 - indywidualne decyzje
 - plany, programy, polityki
 - akty prawne
- prawo dostępu do wymiaru sprawiedliwości

**Prawo dostępu do wymiaru
sprawiedliwości w art. 9 ust.
1-3 KA**

Zawarte w art. 9 ust. 1 i 2 Konwencji regulacje dotyczące dostępu do wymiaru sprawiedliwości mają charakter "pomocniczy i wspomagający" wobec innych praw:

- dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie (art. 9 ust. 1 KA),
- udziału społeczeństwa w podejmowaniu decyzji dotyczących konkretnych przedsięwzięć (art. 9 ust. 2 KA w zw. z art. 6 KA)

(Obwieszczenie, pkt 26)

Z kolei przepis art. 9 ust. 3 KA ma charakter komplementarny względem ust. 1 i 2 art. 9 KA, w tym znaczeniu, że:

- po pierwsze obejmuje swoim zakresem działania lub zaniechania nie tylko działania władz publicznych, ale i osób prywatnych,
- po drugie działania lub zaniechania naruszające postanowienia prawa krajowego w dziedzinie środowiska, nie objętych zakresem art. 9 ust. 1 i 2 KA

(Obwieszczenie, pkt 92)

Art. 9 ust. 2 KA

ma charakter gwarancyjny
względem przyznanego w
konwencji prawa udziału w
określonych
postępowaniach
środowiskowych

Kontrola decyzji, działania
lub zaniechania w
sprawach regulowanych
postanowieniami artykułu 6

Dostęp do procedury odwoławczej przed sądem lub innym niezależnym i bezstronnym organem powołanym z mocy ustawy umożliwiający **kwestionowania legalności każdej decyzji, działania lub zaniechania w sprawach regulowanych postanowieniami artykułu 6 KA**

Udział społeczeństwa w podejmowaniu decyzji:

- o wydaniu pozwolenia na podjęcie planowanych przedsięwzięć wymienionych w załączniku I KA
- co do **planowanych przedsięwzięć nieobjętych zakresem załącznika I, które mogą mieć znaczące oddziaływanie na środowisko**. W tym celu Strony określają, czy takie proponowane przedsięwzięcie podlega tym postanowieniom,
- o wydaniu pozwolenia na zamierzone uwolnienie genetycznie zmodyfikowanych organizmów do środowiska.
- Wyłączenia: strona może zdecydować, w indywidualnych przypadkach, jeśli prawo krajowe tak przewiduje, aby nie stosować postanowień niniejszego artykułu do planowanych przedsięwzięć służących celom obrony narodowej, jeśli uzna, iż zastosowanie ich mogłoby mieć szkodliwy wpływ na te cele.

Należy zaznaczyć, że choć konwencja odsyła do prawa krajowego w celu określenia znaczenia "wystarczającego interesu", samo pojęcie to nie ogranicza się jedynie do prawa krajowego. Jest to pojęcie również istotne na poziomie unijnym, a zatem interpretacja i rozumienie go musi odnosić się do standardów unijnych. Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości stanowi kluczową podstawę dla ustalenia znaczenia tego pojęcia, ponieważ Trybunał jest właściwy do wiążącej wykładni konwencji jako części prawa unijnego. W rezultacie, interpretacja "wystarczającego interesu" musi uwzględniać zarówno krajowe ramy prawne, jak i orzecznictwo unijne w celu zapewnienia spójności i efektywności standardów dostępu do wymiaru sprawiedliwości w obszarze ochrony środowiska.

Standard konwencyjny

➤ Legitymacja skargowa:

- członkowie zainteresowanej społeczności (*część społeczeństwa, która jest lub może być dotknięta skutkami lub ma interes w podejmowanej decyzji dotyczącej środowiska – art. 2 ust. 5 KA*) mający „wystarczający interes” lub, alternatywnie, „powołujący się na naruszenie uprawnień”
 - legitymacja procesowa zgodnie z wymaganiami prawa krajowego („określenie tego, co stanowi wystarczający interes oraz naruszenie uprawnień, następuje zgodnie z wymaganiami prawa krajowego”) ale z zastrzeżeniem
 - przyznania zainteresowanej społeczności **szerokiego dostępu do wymiaru sprawiedliwości** oraz
 - **uznania organizacji pozarządowych spełniających wymagania określone prawem krajowym (art. 2 ust. 5 KA) za członków zainteresowanej społeczności, uprawnionych do inicjowania procedur odwoławczych określonych w art. 9 ust. 2 KA**
- **obowiązek wyczerpania administracyjnych procedur odwoławczych** przed skorzystaniem z sądowej procedury odwoławczej, jeżeli taki obowiązek jest przewidziany w prawie krajowym
- **kwestionowanie legalności z przyczyn merytorycznych lub formalnych** każdej decyzji, działania lub zaniechania w sprawach regulowanych postanowieniami artykułu 6 oraz, jeśli przewiduje tak prawo krajowe i z zastrzeżeniem art. 9 ust. 3, innych postanowień niniejszej konwencji.

Art. 9 ust. 3 KA

**Nie nawiązuje do
określonego przepisu KA**

**„samodzielne prawo
proceduralne w dziedzinie
środowiska, którego rola nie
polega na gwarantowaniu
respektowania innych
prerogatyw” (I. Przybojewska,
Trzeci filar...)**

**Ma charakter gwarancyjny
wobec prawa krajowego w
dziedzinie środowiska**

Dostęp do administracyjnej lub sądowej
procedury umożliwiającej kwestionowanie
działań lub zaniechań osób prywatnych lub
władz publicznych naruszających
postanowienia jej prawa krajowego w
dziedzinie środowiska.

Standard unijny w obszarze ochrony środowiska kształtowany jest w kontekście przepisów konwencji z Aarhus, zwłaszcza artykułu 9 ustęp 3, który stanowi istotny punkt odniesienia. Trybunał Sprawiedliwości stosuje tok rozumowania, argumentując, że brak innego prawa pozytywnego unijnego w tym obszarze umożliwia mu dokonywanie wiążącej wykładni przepisów. Ponieważ Unia Europejska jest stroną konwencji, przepisy te stają się częścią prawa unijnego, co zobowiązuje państwa członkowskie do ich stosowania.

W kontekście art. 47 Karty Praw Podstawowych, który gwarantuje prawo do efektywnej ochrony sądowej, Trybunał uznaje, że przepis ten odnosi się również do państw członkowskich w zakresie stosowania prawa unijnego. Choć art. 9 ust. 3 konwencji z Aarhus nie jest bezpośrednio skuteczny, Trybunał wskazuje na skuteczność art. 47 Karty, co pozwala mu na twórczą wykładnię przepisów w kontekście granic dla prawa krajowego.

W świetle tych zasad, państwa członkowskie są zobowiązane do zapewnienia dostępu do sądów w sprawach dotyczących ochrony środowiska, zarówno wobec działań władzy wykonawczej, jak i osób prywatnych. Odesłanie do przepisów krajowych nie

oznacza pełnej swobody dla ustawodawcy krajowego, ponieważ standardy określone w Karcie Praw Podstawowych stanowią ramę dla działań na poziomie krajowym.

Ponadto, Trybunał przypisuje organizacjom ekologicznym szczególną rolę w zapewnianiu dostępu do sądów w interesie publicznym. Takie organizacje nie działają w interesie własnych praw, dlatego nie można wymagać od nich wykazywania naruszenia swoich praw jako warunku dostępu do sądu. To rozumowanie ma istotne znaczenie dla kształtowania standardów dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących ochrony środowiska na poziomie unijnym i krajowym.

Standard konwencyjny

- dostęp do administracyjnej lub sądowej procedury
- szeroki zakres zastosowania - wszelkie działania bądź zaniechania nie tylko władz publicznych ale i osób prywatnych
- naruszające postanowienia prawa krajowego w dziedzinie środowiska („*dodatkowo i bez naruszania prawa dostępu do wymiaru sprawiedliwości w zakresie dostępu do informacji czy udziału społeczeństwa w sprawach przedsięwzięć mogących mieć znaczące oddziaływanie na środowisko*”)
- legitymacja skargowa
 - członkowie społeczeństwa
 - spełniający wymagania, o ile takie istnieją, określone w prawie krajowym
 - wymóg uwzględnienia celu KA w postaci zapewnienie szerokiego dostępu do wymiaru sprawiedliwości i skutecznego egzekwowanie prawa ochrony środowiska

Standard unijny w obszarze ochrony środowiska kształtowany jest w kontekście przepisów konwencji z

Aarhus, zwłaszcza artykułu 9 ustęp 3, który stanowi istotny punkt odniesienia. Trybunał Sprawiedliwości stosuje tok rozumowania, argumentując, że brak innego prawa pozytywnego unijnego w tym obszarze umożliwia mu dokonywanie wiążącej wykładni przepisów. Ponieważ Unia Europejska jest stroną konwencji, przepisy te stają się częścią prawa unijnego, co zobowiązuje państwa członkowskie do ich stosowania.

W kontekście art. 47

Karty Praw Podstawowych, który gwarantuje prawo do efektywnej ochrony sądowej, Trybunał uznaje, że przepis ten odnosi się również do państw członkowskich w zakresie stosowania prawa unijnego. Choć art. 9 ust. 3 konwencji z

Aarhus nie jest bezpośrednio skuteczny, Trybunał wskazuje na skuteczność art. 47

Karty,

co pozwala mu na twórczą wykładnię przepisów w kontekście granic dla prawa krajowego.

W świetle tych zasad, państwa członkowskie są zobowiązane do zapewnienia dostępu do sądów w sprawach dotyczących ochrony środowiska, zarówno wobec działań wła

dzy wykonawczej,
jak i osób prywatnych. Odesłanie do przepisów krajowych nie oznacza pełnej swobody dla ustawodawcy krajowego, ponieważ standardy określone w Karcie Praw Podstawowych stanowią ramę dla działań na poziomie krajowym.

Ponadto, Trybunał przypisuje organizacjom ekologicznym szczególną rolę w zapewnianiu dostępu do sądów w interesie publicznym. Takie organizacje nie działają w interesie własnych praw, dlatego nie można wymagać od nich wykazywania naruszenia swoich praw jako warunku dostępu do sądu. To rozumowanie ma istotne znaczenie dla kształtowania standardów dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących ochrony środowiska na poziomie unijnym i krajowym.

Art. 9 ust. 4 i 5 KA

Wymogi procedur
odwoławczych

- Zapewnienie **odpowiednich i prawnie skutecznych środków zaradczych, włączając w to, jeśli okaże się to potrzebne, wstrzymanie wykonania** kwestionowanego działania (*prewencja wobec nieodwracalnych szkód w środowisku*),
- Zapewnienie **procedur bezstronnych, opartych na zasadzie równości, terminowych i niedyskryminacyjnych** ze względu na koszty.
- Rozstrzygnięcia regulowane niniejszym artykułem przedstawia się lub dokumentuje w formie pisemnej.
- Rozstrzygnięcia sądów i, gdziekolwiek to możliwe, innych organów są publicznie dostępne.
- Dla wsparcia realizacji postanowień niniejszego artykułu każda ze Stron zapewni poinformowanie społeczeństwa o dostępie do administracyjnych lub sądowych środków odwoławczych oraz rozważy stworzenie odpowiedniego mechanizmu udzielania pomocy, aby zlikwidować lub zredukować finansowe i inne ograniczenia dostępu do wymiaru sprawiedliwości.

Efektywna ochrona prawna

- Zasada efektywnej ochrony prawnej (sądowej) jako zasada ogólna prawa UE i prawo podstawowe

Art. 19 ust. 1 TUE „Państwa członkowskie ustanawiają środki niezbędne do zapewnienia skutecznej ochrony prawnej w dziedzinach objętych prawem Unii”

Art. 47 KPP: „Każdy, kogo prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego przed sądem, zgodnie z warunkami przewidzianymi w niniejszym artykule”

Art. 19 ust. 1 TUE i art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej mają zastosowanie tylko w dziedzinie prawa UE.

Art. 47 karty odpowiada art. 6 i art. 13 europejskiej konwencji praw człowieka (EKPC), które zawierają, odpowiednio, przepisy gwarantujące prawo do rzetelnego procesu sądowego i prawo do skutecznego środka odwoławczego.

- Ujęcie podmiotowe i przedmiotowe

Efektywna ochrona prawna jako zasada ogólna prawa UE (art. 19 TUE) oraz prawo podstawowe (art. 47 Karty) obejmuje „zarówno ochronę unijnych praw podmiotowych, jak i ochronę unijnego (obiektywnego) porządku prawnego” (*M. Baran, Stosowanie..., s. 119; A. Wróbel, w: A. Wróbel (red.), Karta..., s. 1195.*)

Ma to szczególne znaczenie w dziedzinie środowiska, z uwagi na charakter norm unijnego prawa ochrony środowiska

Konwencja z Aarhus

Konwencja:

-stanowi integralną część unijnego porządku prawnego
(sprawa C-240/09 LZ I, pkt 30)

- jej postanowienia mogą mieć bezpośredni skutek, o ile
spełniają przesłanki bezpośredniej skuteczności
(sprawy: C-243/15 LZ II, pkt 55, C-664/15, Protect
Natur, pkt. 39; C-240/09 LZ I)

- jej postanowienia mogą być poddawane wykładni w
trybie art. 267 TFUE (np. sprawa C-240/09 LZ I i wiele
dalszych)

- ma pierwszeństwo przed regulacjami prawa
pochodnego (np. sprawy: C-71/14, East Sussex, pkt 56;
wyrok C-260/11, Edwards i Pallikaropoulos, pkt 26)

- ale nie przed prawem pierwotnym

(m.in. B. Iwańska, Zróżnicowanie ...)

Przedmiot sprawy

- Wnioski o informacje dotyczące środowiska i prawo do otrzymania informacji (art. 9 ust. 1 KA)
- Konkretnie przedsięwzięcia podlegające wymogowi udziału społeczeństwa w podejmowaniu decyzji (art. 9 ust. 2 KA)
- Działania, zaniechania osób prywatnych i władz publicznych naruszających postanowienia prawa krajowego dziedzinie środowiska (art. 9 ust. 3 KA)

W nawiązaniu do KA (art. 9), zakresu harmonizacji prawa dostępu do sądu w prawie pochodnym, a także orzecznictwa TSUE wyróżnić można trzy sytuacje:

- po pierwsze, gdy **dostęp do sądu wynika wprost z przepisów prawa unijnego** (np. art. 6 dyrektywy 2003/4, art. 11 dyrektywy 2011/92/UE, art. 12 i 13 dyrektywy 2004/35/WE), czyli sytuacje kiedy istnieje wprost przepis prawa pochodnego wiążący określone prawa (np. prawo udziału w podejmowaniu decyzji, prawo dostępu do informacji o środowisku) z gwarancją efektywnej ochrony prawnej (prawo do sądu),
- po drugie, gdy **dostęp do sądu nie wynika z przepisów prawa unijnego**/ nie jest wprost przyznane w przepisie dyrektywy (np. art. 6 ust. 3 dyrektywy 92/43), ale **wywodzony jest z treści bezpośrednio skutecznego art. 9 ust. 2 KA** (np. sprawa C-243/15 LZ II)
- po trzecie, gdy **dostęp sądu nie wynika ani z unijnego prawa pochodnego** (bo brak jest bezpośrednio skutecznego przepisu przyznającego takie prawo) **ani nie mieści się w prawie do sądu przyznanym przez art. 9 ust. 2 KA, ale wywodzony jest z krajowych regulacji proceduralnych wykładanych w zgodzie z art. 9 ust. 3 KA w zw. z art. 19 ust. 1 TUE i art. 47 KPP** (sprawy: C-664/15 Protect)

(B. Iwańska, M. Baran, *Access of an environmental organisation to court...*, s. 63)

Ważny wyrok w sprawie C-432/21 Komisja Europejska p. Rzeczypospolitej Polskiej (dotyczący art. 9 ust. 3 w zw. z art. 47 Karty uzasadniający wyróżnienie czwartej sytuacji)

Uprawniony:

- organizacja pozarządowa
zajmująca się ochroną środowiska

- inny podmiot (dotyczy to także
jednostek)

Obwieszczenie, m.in. pkt 1.3.

➤ Osoby fizyczne

- „wystarczający interes” „naruszenie prawa” (C- 570/13, Gruber, pkt 29-51; C-535/18, IL);
- szersza kategoria – kategoria osób „dotkniętych szkodą wyrządzoną w środowisku” (zaistniałą lub prawdopodobną) - sprawa C-529/15 G. Folk, pkt 41-50

➤ Organizacje ekologiczne (szczególna rola organizacji ekologicznych)

„ochrona prawna w sprawach z zakresu ochrony środowiska nie służy z reguły indywidualnym interesom skarżących, lecz także lub nawet wyłącznie interesowi ogólnemu” (opinia rzecznik generalnej J. Kokot w sprawie C-260/11, *Edwards i Pallikaropoulos*, pkt 40)

„ stowarzyszenie (...) może *de facto* być dotknięte naruszeniem norm w zakresie ochrony gatunkowej na podstawie prawnie uznanego interesu tej organizacji w zakresie ochrony środowiska (opinia rzecznik generalnej J. Kokot w sprawie C-243/15, pkt 48).

Komisja w Obwieszczeniu odnosząc się do legitymacji w obszarze „ochrony praw materialnych” wskazuje na potrzebę ochrony zdrowia, prawa własności, prawa do korzystania ze środowiska, a w przypadku organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną środowiska legitymacja służy ochronie środowiska naturalnego za pośrednictwem wymogów unijnego prawodawstwa w dziedzinie ochrony środowiska (pkt 101)

Oderwanie od indywidulanych praw/interesów danej organizacji w danym postępowaniu poprzez konstrukcję domniemanie prawnego
(*M. Baran, Dostęp...*)

(3) Intensywność sądowej kontroli

Intensywność kontroli

➤ Intensywność kontroli (Obwieszczenie, pkt 123 i 124)

„Intensywność kontroli, inaczej jej standardy, określają, na ile szczegółowo sąd krajowy jest obowiązany badać zgodność z prawem odnośnej decyzji, działania lub zaniechania. Podejścia w tej sprawie znacznie różnią się w poszczególnych państwach członkowskich.

W jednych krajach kontrola może być skoncentrowana na kwestiach proceduralnych, a w innych może polegać na pełnej kontroli spornej decyzji, działania lub zaniechania, włącznie z możliwością, że sędziowie mogą zastąpić wnioski organu władzy publicznej swoją własną oceną.

Intensywność kontroli lub jej standardy nie są szczegółowo określone w konwencji z Aarhus ani przepisach prawa wtórnego Unii. Jednak orzecznictwo TSUE rzuca pewne światło na minimalne wymogi, które musi spełniać kontrola sądowa, aby mogła być uznana za skuteczną”.

➤ Zasada procedur krajowych (N. Półtorak)

„w braku szczególnych uregulowań w prawie Unii (...) określenie zakresu kontroli sądowej „należy do porządków prawnych państw członkowskich, z zastrzeżeniem przestrzegania zasad równoważności i skuteczności” C-71/14 East Sussex, pkt 53.

eśli chodzi o intensywność kontroli, to istotne jest, jak szczegółowo sąd administracyjny powinien oceniać zaskarżoną decyzję. W tym kontekście prawo unijne nie reguluje jednoznacznie tej kwestii, ale odsyła do prawa krajowego zgodnie z zasadą autonomii proceduralnej. Jednakże, rozwiązania prawne krajowe muszą spełniać standardy zasady równoważności oraz efektywnej ochrony sądowej.

Zasada ta zakłada, że zakres kompetencji sądu nie może być ograniczony jedynie do kontroli wybranych elementów w danej sprawie, ale powinien być pełny. Oznacza to, że sąd powinien mieć możliwość kompleksowej oceny przedmiotu sporu. Jednakże, ważne jest także sposób argumentowania i formułowania zarzutów w skardze, a także zakres władzy sądu w weryfikacji i ocenie całego przedmiotu sporu.

Zagadnienie zakresu sądowej kontroli dotyczy tego, w jaki sposób sądy krajowe oceniają zgodność z prawem zaskarżonych decyzji, działań i zaniechań w sprawach środowiskowych. W tym obszarze wskazać należy na dwa rodzaje zagadnień:

- po pierwsze, **jakie zarzuty i argumenty można formułować we wnoszonych środkach prawnych do sądu** oraz (co pozostaje z tym w funkcjonalnym związku),
- po drugie, **intensywności sądowej kontroli, czyli zakresu dokonywanej przez sąd weryfikacji zaskarżonych decyzji, działań i zaniechań**

Sprawa C-71/14
East Sussex, pkt 58
Obwieszczenie pkt 3.3.1

Formuła East Sussex
„skuteczne zastosowanie
(...) odpowiednich zasad i
norm prawa Unii”

- krajowe procedury odwoławcze dotyczące wniosków o dostęp do informacji o środowisku muszą umożliwiać właściwemu sądowi lub trybunałowi „skuteczne zastosowanie (...) odpowiednich zasad i norm prawa Unii”
- „zarówno kwestia, czy jakiś składnik kosztów dotyczy „udostępnienia” wnioskowanych informacji i może zatem jako taki zostać uwzględniony w celu obliczenia nałożonej opłaty, jak i kwestia, czy łączna kwota opłaty jest uzasadniona, stanowią kwestie dotyczące prawa Unii. Powinny one być przedmiotem kontroli administracyjnej i sądowej, która zostaje przeprowadzona na podstawie obiektywnych kryteriów i która może zapewnić całkowite poszanowanie przesłanek wynikających z art. 5 ust. 2 dyrektywy 2003/4” (pkt 59)

Trybunał wskazuje, że poziom kontroli musi być taki, który zapewni skuteczne i odpowiednie stosowanie zasad i norm prawa unijnego. Formuła ta jest bardzo szeroka, co oznacza, że każdorazowo istotne jest doprecyzowanie, co dokładnie oznaczają terminy "odpowiedni" i "skuteczny". W kontekście naszego systemu prawnego nie ma ograniczeń w zakresie kontroli, co oznacza, że kontrola jest zasadniczo pełna.

Sąd administracyjny, zwłaszcza na poziomie wojewódzkiego sądu administracyjnego w postępowaniu pierwszej instancji, dokonuje pełnej kontroli zarówno zgodności z prawem materialnym, jak i formalnym. Elementy te są kontrolowane przez sąd rozstrzygający, co oznacza, że w tym aspekcie kontrola jest kompletna. Jednakże, na poziomie NSA, zakres kognicji jest wyznaczany przez zakres zaskarżenia oraz treść zarzutów skargi kasacyjnej, co kształtuje sprawę w inny sposób. W każdym razie, rozwiązania te nie budzą wątpliwości z perspektywy prawa unijnego, ponieważ kontrola jest pełna.

**Kontrola zgodności z
prawem materialnym i
formalnym**

- art. 9 ust. 2 KA oraz sprawa C-137/14 Komisja p. Niemcom kontrola powinna dotyczyć „zgodności z prawem zaskarżonej decyzji, pod względem materialnym lub formalnym, w całości”
- także w obszarze zastosowania art. 9 ust. 3 (wyroki East Sussex i Janecek, Wytyczne na temat stosowania KA)

Obwieszczenie, pkt 3.3.2.1 (zasada skuteczności)

Należy również zadać pytanie dotyczące przedmiotu kontroli oraz konsekwencji wynikających z jej efektów w treści rozstrzygnięcia sądowego. W szczególności chodzi o to, czy wszelkie uchybienia, które zostaną zauważone przez sąd kontrolujący zaskarżone rozstrzygnięcie, muszą skutkować ewentualnym zakwestionowaniem lub uchyleniem tego aktu.

W naszych rozwiązaniach prawnych, jeśli chodzi o naruszenia przepisów postępowania, muszą one mieć wpływ na wynik sprawy, aby mogły spowodować uchylenie zaskarżonego aktu. Nie każde naruszenie, nawet najdrobniejsze formalnoprawne, skutkuje uchyleniem. Jedynie takie naruszenia, które rzeczywiście miały wpływ na wynik, są istotne pod tym względem.

Trybunał Sprawiedliwości prezentuje podobny tok rozumowania w tej kwestii. Jeśli chodzi o uchybienia proceduralne, mogą one wynikać zarówno z kwestii kompetencyjnych, jak i z różnych aspektów toczącego się postępowania. Prawo krajowe może warunkować możliwość zakwestionowania lub uchylenia zaskarżonego aktu, jeśli naruszenia te miały wpływ na treść decyzji.

W tej kwestii nie ma wątpliwości, zarówno jeśli chodzi o standard unijny, jak i nasz model kontroli decyzji administracyjnych, który wymaga pełnej kontroli zgodności z

prawem materialnym.

**Kontrola zgodności z
prawem formalnym**

Obwieszczenie pkt 3.3.2.2.

„Błędy proceduralne, które mogą prowadzić do niezgodności z prawem danej decyzji, działania lub zaniechania, mogą być związane z

- 1) kompetencjami danego organu w zakresie podejmowania odnośnych decyzji lub działań;
- 2) obowiązkową procedurą przewidzianą w procesie podejmowania decyzji (np. konsultacje społeczne lub ocena oddziaływania na środowisko); lub
- 3) Formą, jaką przybiera dana decyzja, działanie lub zaniechanie”.

Pkt 2 – wymogi regulowane przez prawo UE

Kontrola zgodności z prawem materialnym

Komisja w Obwieszczeniu wskazuje na 4 aspekty kontroli zgodności z prawem materialnym

- Okoliczności sprawy
- Ocenę zasadności decyzji, działania, zaniechania
- Skuteczne stosowanie odpowiednich zasad i norm UE (formuła East Sussex)
- Kontrolę uznania administracyjnego (dyrektywa 2011/92; dyrektywa 92/43, dyrektywa CAFE)
- Zasadę proporcjonalności (np. C-2/10 (wyrok Trybunału z dnia 21.07.2011 r., Azienda Agro-Zootecnica Franchini srl i Eolica di Altamura Srl przeciwko Regione Puglia)
- Ocenę krajowych aktów prawnych i regulacyjnych
- Badanie ważności aktów przyjętych przez UE (pytania prejudycjalne)

Należy mieć świadomość, że w ramach kontroli zgodności z prawem materialnym mieści się również kontrola nie tylko samego uznania administracyjnego, ale także swobody, którą przepisy unijne pozostawiają ustawodawcy krajowemu. Jeśli przepisy Unii odsyłają do prawa krajowego i pozostawiają pewien margines swobody ustawodawcy krajowemu w regulacji pewnych zagadnień materialnoprawnych, sąd kontrolujący decyzję administracyjną powinien również odnieść się do podstawy prawnej, która była podstawą wydania takiego rozstrzygnięcia. Sąd powinien także weryfikować, czy ustawodawca krajowy, implementując prawo unijne, nie wykracza poza zakres swobody czy uznania, który pozostawiły mu przepisy unijne.

Kontrola ta mieści się w ramach ustaleń walidacyjnych, które sądy administracyjne dokonują w odniesieniu do właściwej podstawy prawnej danej decyzji. W ten sposób również intensywność kontroli zaskarżonych form działań, zwłaszcza decyzji administracyjnych, wchodzi w zakres tego problemu.

**Odpowiednie i skuteczne
środki odwoławcze**

- **Charakter uchybienia proceduralnego** (związek przyczynowy pomiędzy uchybieniem proceduralnym a brzmieniem ostatecznej zaskarżonej decyzji) „nie każde uchybienie proceduralne nieuchronnie prowadzi do skutków mogących mieć wpływ na brzmienie takiej decyzji”. „skuteczne środki odwoławcze, takie jak cofnięcie decyzji, nie muszą zostać zastosowane, jeżeli uchybienie proceduralne, na które się powołano, nie spowodowało żadnych zmian w tej decyzji” (Obwieszczenie, pkt 158 oraz sprawa C- 72/12 Altrip, pkt 51)
- **Zawieszenie, cofnięcie lub unieważnienie decyzji lub aktów prawnych niezgodnych z prawem, w tym zaprzestanie stosowania aktów prawnych i regulacyjnych**
„do właściwych organów państwa członkowskiego należy podjęcie, w zakresie ich kompetencji, wszelkich ogólnych lub szczególnych środków niezbędnych do zapewnienia, że przedsięwzięcia zostaną zbadane w celu ustalenia, czy mogą one znacząco oddziaływać na środowisko a jeśli tak, aby zapewnić, że zostaną one poddane ocenie wpływu (zob. w tym celu sprawa C-72/95 Kraaijeveld i in. [1996] Rec. I-5403, pkt 61 ...). Takie szczególne środki obejmują, z zastrzeżeniem ograniczeń przewidzianych przez zasadę autonomii proceduralnej państw członkowskich, cofnięcie lub zawieszenie już udzielonej zgody, w celu przeprowadzenia oceny wpływu przedmiotowego przedsięwzięcia na środowisko zgodnie z art. na mocy dyrektywy 85/337.
Państwo członkowskie jest również zobowiązane do naprawienia szkody spowodowanej nieprzeprowadzeniem oceny oddziaływania na środowisko”
Sprawa C-201/02 Wells (pkt 65-66) - zezwolenie na przedsięwzięcie bez przeprowadzenia ooś

Należy mieć świadomość, że w polskich przepisach dotyczących decyzji środowiskowych nastąpiła pozytywna zmiana. Kwestia ewentualnego stosowania środków tymczasowych, czyli ochrony tymczasowej, została uregulowana w sposób przemyślany. W przypadku decyzji dotyczących warunków środowiskowych, jasno wskazano, że groźba szkody może być przesłanką do tymczasowego wstrzymania wykonalności decyzji do czasu jej rozpatrzenia przez sąd. Jest to istotne, ponieważ nie zapewnienie takiej ochrony mogłoby sprawić, że dostęp do sądu byłby iluzoryczny. Wydanie decyzji, nawet pozytywnej, mogłoby doprowadzić do nieodwracalnych szkód środowiskowych, których naprawa lub odwrócenie byłoby trudne, kosztowne lub długotrwałe.

W przypadku spraw środowiskowych, naprawa szkód może być znacznie bardziej skomplikowana i czasochłonna niż w przypadku szkód majątkowych. Dlatego też ochrona tymczasowa, jak również wykładnia przesłanek tej ochrony, powinny uwzględniać specyfikę i charakter tych spraw.

Odpowiednie i skuteczne środki odwoławcze

➤ **nakaz wprowadzenia pominiętych środków** (Sprawa *Janecek*)

Przyznane jednostkom w orzecznictwie Trybunału uprawnienie do domagania się od władz krajowych, w razie potrzeby poprzez zwrócenie się do właściwych sądów, przyjęcia planu dotyczącego jakości powietrza wynikają „w szczególności z zasady skuteczności prawa Unii uprawnienie, do której to skuteczności zainteresowane jednostki mają prawo się przyczyniać poprzez wszczynanie postępowań administracyjnych lub sądowych w zależności od ich szczególnej sytuacji (...)” (sprawa C-61/21 JP)

➤ **orzeczenia aresztu** dla celów egzekucji względem osób pełniących funkcję polegającą na sprawowaniu władzy publicznej (sprawa C-752/18 Deutsche Umwelthilfe eV (uporczywe niewykonywanie prawomocnego orzeczenia sądu nakazującego zmianę „planu działań w zakresie ochrony powietrza” jeżeli w systemie przepisów prawa wewnętrznego istnieje wystarczająco dostępna, precyzyjna i przewidywalna w zakresie jej stosowania podstawa prawna oraz pod warunkiem, że wprowadzone ograniczenie zagwarantowanego w art. 6 karty praw podstawowych prawa do wolności, wynikające z takiego orzeczenia, spełnia inne przesłanki przewidziane w tym względzie w art. 52 ust. 1 karty. Natomiast w przypadku braku takiej podstawy prawnej w prawie krajowym prawo Unii nie uprawnia tego sądu do zastosowania takiego środka.

➤ **Naprawienie szkody (linia orzecnicza)**

- Sprawa Wells
- Sprawa C-420/11 Leth
- Sprawa C-61/21 JP

Odpowiednie i skuteczne środki odwoławcze

Ponadto należy przypomnieć, że pełną skuteczność prawa Unii oraz skuteczną ochronę praw, jakie wywodzą z niego jednostki, może – w stosownym przypadku – zagwarantować zasada odpowiedzialności państwa za szkody wyrządzone jednostkom w wyniku naruszenia prawa Unii, za które można przypisać mu odpowiedzialność, a zasada ta jest nieodłączną częścią systemu traktatów, na którym opiera się Unia”

Przesłanki: naruszony przepis prawa Unii ma na celu przyznanie im uprawnień, naruszenie tego przepisu jest wystarczająco istotne oraz istnieje bezpośredni związek przyczynowy między tym naruszeniem a szkodą poniesioną przez te jednostki.

➤ Środki tymczasowe

- Sąd krajowy musi mieć możliwość zarządzenia środków tymczasowych (spraw C-416/10 Krizan, pkt 109; zagwarantowanie skutecznego prawa do wniesienia skutecznego środka zaskarżenia)
- Sprawa Turów

Sprawa C-529/15 *Folk*

37 W celu ustalenia, czy pozwolenie na przedsięwzięcie zostało wydane bez naruszenia dyrektywy 2000/60, sąd może skontrolować poszanowanie przez organ, który wydał pozwolenie, wymagań przewidzianych w art. 4 ust. 7 lit. a)–d) tej dyrektywy, badając, po pierwsze, czy zostały podjęte wszystkie praktyczne kroki, aby ograniczyć niekorzystny wpływ tej działalności na stan danej części wód, po drugie, czy przyczyny realizacji wspomnianej działalności zostały szczegółowo określone i wyjaśnione, po trzecie, czy działalność ta odpowiada nadrzędemu interesowi społecznemu lub czy korzyści dla środowiska naturalnego i dla społeczeństwa płynące z osiągnięcia celów wymienionych w art. 4 ust. 1 tej dyrektywy są przeważone przez wpływ korzyści na ludzkie zdrowie, utrzymanie ludzkiego bezpieczeństwa lub zrównoważony rozwój, które wynikają z realizacji tej działalności, i po czwarte, czy zamierzone korzystne cele z przyczyn możliwości technicznych czy nieproporcjonalnych kosztów nie mogą zostać osiągnięte innymi środkami, stanowiącymi znacznie korzystniejszą opcję środowiskową (zob. podobnie wyrok z dnia 11 września 2012 r., Nomarchiaki Aftodioikisi Aitolokarnanias i in., C-43/10, EU:C:2012:560, pkt 67).

38 Niemniej jeżeli – tak jak ma to miejsce w postępowaniu głównym – właściwy organ krajowy wydał pozwolenie bez zbadania poszanowania warunków określonych w art. 4 ust. 7 lit. a)–d) dyrektywy 2000/60, sąd krajowy nie jest zobowiązany do tego, by samemu zbadać poszanowanie warunków przewidzianych w tym artykule, i może się ograniczyć do stwierdzenia niezgodności z prawem zaskarżonego aktu.

**Sprawa C-570/13 Karoline
Gruber (art. 11 ust. 1
dyrektywy 2011/92)**

„Artykuł 11 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się on uregulowaniu krajowemu, takiemu jak będące przedmiotem postępowania głównego, na podstawie którego decyzja administracyjna ustalająca, że nie ma obowiązku przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko dla danego przedsięwzięcia, posiada moc wiążącą wobec sąsiadów pozbawionych prawa do zaskarżenia tej decyzji administracyjnej, o ile ci sąsiedzi będący członkami „zainteresowanej społeczności” w rozumieniu art. 1 ust. 2 tej dyrektywy spełniają kryteria przewidziane w prawie krajowym w odniesieniu do „wystarczającego interesu prawnego” lub „naruszenia prawa”.

Do sądu krajowego należy zbadanie, czy warunek ten jest spełniony w zawisłej przed nim sprawie.

Jeżeli ma to miejsce, **powinien on stwierdzić brak mocy wiążącej względem tych sąsiadów decyzji administracyjnej o nieprzeprowadzeniu oceny oddziaływania na środowisko**”.

Sprawa C- 234/15 LZ II

„Organizacja taka (organizacja ekologiczna) powinna zatem móc zakwestionować w ramach tegoż środka prawnego nie tylko decyzję o odstąpieniu od dokonania stosownej oceny oddziaływania danego planu lub przedsięwzięcia na środowisko konkretnego obszaru, ale również stosownie do okoliczności – ocenę sporządzoną w sposób wadliwy (zob. analogicznie w odniesieniu do art. 10a dyrektywy 85/337, wyrok z dnia 7 listopada 2013 r., Gemeinde Altrip i in., C-72/12, EU:C:2013:712, pkt 37)”.⁹

Materiały:

- Baran M., *Dostęp do wymiaru sprawiedliwości w obszarze ochrony środowiska w państwach członkowskich*, EPS 2020, nr 11, s. 15-33.
- Baran M., *Stosowanie z urzędu prawa Unii Europejskiej przez sądy krajowe*, Kraków 2014."
- Darpó J., *Effective Justice? Synthesis report of the study on the Implementation of Articles 9 (3) and 9 (4) of the Aarhus Convention in the Seventeen of the Member States of the European Union* [w:] *National Courts and EU Environmental Law*, red. J.H. Jans, R. Macrory, A.-M. Moreno Molina, Zutphen 2013.
- Jans J.H., *Judicial Dialogue and Judicial Competition and Global Environmental Law: A Case Study on the UNECE Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-Making and Access to Justice in Environmental Matters* [w:] *National Courts and EU Environmental Law*, red. J.H. Jans, R. Macrory, A.-M. Moreno Molina, Zutphen 2013.
- Iwańska B., *Zróżnicowanie i ograniczenia w dostępie do wymiaru sprawiedliwości w sprawach ochrony środowiska. Uwagi na tle implementacji konwencji z Aarhus w prawie unijnym*, EPS 2020, nr 10, s. 5-21.
- Iwańska B., *Koncepcja "skargi zbiorowej" w prawie ochrony środowiska*, Warszawa 2013.
- Iwańska B., Baran M., *Access of an environmental organisation to court in light of the EU standard set by the principle of effective legal (judicial) protection*, „European Energy and Environmental Law Review” 2019/2.
- Przybojewska I., *Trzeci filar konwencji z Aarhus oraz rola Komitetu ds. Przestrzegania Konwencji z Aarhus*, EPS 2020, nr 10, s. 22-29.
- Sikora A., *Konstytucjonalizacja ochrony środowiska w prawie Unii Europejskiej*, EPS 2021, nr 2, s. 4-17
- Sikora A., *Dostęp do sądów unijnych w sprawach prawnośrodowiskowych: dopuszczalność skargi o stwierdzenie nieważności w świetle najnowszego orzecznictwa sądów unijnych*, EPS 2020, nr 11, s. 5-14.
- Sikora A., *Constitutionalisation of environmental protection in EU law*, Zutphen 2020.
- Wróbel A., (red.), *Karta praw podstawowych UE. Komentarz*, Warszawa 2013
- Berthier A, Friel A, Bechtel S., *Dostęp do wymiaru sprawiedliwości w prawie Unii Europejskiej* Przewodnik prawny po dostępie do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska <https://www.clientearth.pl/media/qipfhvaj/2019-07-24-dostep-do-wymiaru-sprawiedliwosci-w-sprawach-srodowiskowych-przewodnik-prawny-ce-pl.pdf>
- ClientEarth, *Dostęp do wymiaru sprawiedliwości w Polsce - informator* <https://www.clientearth.pl/media/3nplb124/2019-05-17-dostep-do-wymiaru-sprawiedliwosci-w-polsce-informator-ce-pl.pdf>
- Obwieszczenie Komisji w sprawie dostępu do wymiaru sprawiedliwości w dziedzinie ochrony środowiska, (2017/C 275/01)

Dziękuję za uwagę

e'mail: m.baran@uj.edu.pl